

УДК 657:336.76

В. Я. Фаріон,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9994-3073>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.10.433

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОБЛІКУ ТА РОЗКРИТТЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

V. Farion,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, West
Ukrainian National University

METHODICAL APPROACH TO ASSESSING THE QUALITY OF ACCOUNTING AND DISCLOSURE OF FINANCIAL INSTRUMENTS OF UKRAINIAN ENTERPRISES

У статті обґрунтовано методичний підхід до оцінювання якості обліку та розкриття фінансових інструментів українських підприємств, що складають фінансову звітність за міжнародними стандартами. Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах воєнної економіки, нестабільності валютного курсу, зростання вартості боргового фінансування та поширення електронного звітування якості інформації про фінансові активи, фінансові зобов'язання, кредитний ризик і справедливу вартість стає вагомим передумовою довіри кредиторів, інвесторів та аудиторів. Метою статті є розроблення й емпірична апробація системи критеріїв оцінювання якості обліку та розкриття фінансових інструментів на основі офіційної звітності МХП, ДТЕК та Нової пошти. Методологічну основу становлять норми МСФЗ 9, МСБО 32, МСФЗ 7, МСФЗ 13, методи контент-аналізу приміток до фінансової звітності, порівняльного аналізу, балового оцінювання та інтегрального узагальнення. Запропоновано індекс якості обліку та розкриття фінансових інструментів, який поєднує критерії класифікації, оцінювання, очікуваних кредитних збитків, розкриття ризиків, боргових інструментів та цифрової простежуваності. За результатами апробації встановлено, що найвищу аналітичну насиченість мають звіти, у яких облікова політика поєднана з кількісними таблицями, поясненням припущень і розкриттям ризикових обмежень.

The article develops a methodical approach to assessing the quality of accounting and disclosure of financial instruments in the financial statements of Ukrainian enterprises prepared under International Financial Reporting Standards. The research problem arises from the gap between formal compliance with accounting standards and the actual usefulness of disclosures for creditors, investors, auditors and regulators. In the wartime Ukrainian economy, financial statements are influenced by currency volatility, higher funding costs, liquidity restrictions, increased credit risk and electronic reporting. Under these conditions, disclosures on financial assets, borrowings, trade receivables, fair value measurement, expected credit losses and risk management become an institutional signal of reporting reliability. The purpose of the article is to substantiate and empirically test a system of criteria based on the official financial reporting of MHP, DTEK and Nova Post. The methodological basis combines the requirements of IFRS 9, IAS 32, IFRS 7 and IFRS 13 with content analysis of notes, comparative analysis, scoring procedures and integral aggregation. The proposed assessment index includes six components: classification of financial instruments, measurement basis and fair value hierarchy, expected credit loss disclosures, financial risk disclosures, borrowings and modifications of financial liabilities, and digital or audit traceability of reported information. The empirical testing shows that reporting quality depends not only on the presence of accounting policy descriptions, but on the connection between policy choices, quantitative tables, risk assumptions and audit-relevant evidence. MHP demonstrates a relatively high level of disclosure maturity due to

detailed information on fair value hierarchy, expected credit loss assumptions and debt instruments. Nova Post provides strong disclosures on receivables ageing, expected credit losses and financial risk management, although the public reporting format leaves room for deeper analytical linkage with cost of capital. DTEK Energy shows significant relevance of disclosures on borrowings, bondholder consent procedures and debt restructuring, while wartime information restrictions limit broader comparability. The originality of the article lies in translating the normative requirements of IFRS into a practical diagnostic tool applicable to non-financial Ukrainian enterprises. The results may be used in accounting policy design, internal control matrices, audit planning and comparative assessment of corporate reporting quality.

Ключові слова: фінансові інструменти, якість обліку, розкриття інформації, очікувані кредитні збитки, справедлива вартість, фінансові ризики, корпоративна звітність, міжнародні стандарти фінансової звітності.

Key words: financial instruments, accounting quality, disclosure, expected credit losses, fair value, financial risks, corporate reporting, International Financial Reporting Standards.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансові інструменти у звітності українських підприємств перестали бути лише допоміжним об'єктом бухгалтерського обліку. Позики, банківські кредити, облігації, торговельна дебіторська заборгованість, грошові кошти, гарантійні платежі, пов'язані сторони, похідні або умовно складні боргові угоди безпосередньо впливають на оцінку платоспроможності підприємства, його здатність залучати капітал і підтримувати довіру зовнішніх користувачів. За умов війни, валютних обмежень, зростання кредитних премій і періодичних змін у доступі до ринкового фінансування значення облікової інформації про такі інструменти посилюється. Формальне виконання вимог стандарту вже не гарантує достатньої корисності звітності, якщо класифікація фінансового активу не пояснена, модель очікуваних кредитних збитків не деталізована, а справедлива вартість або боргові модифікації подані без зрозумілої логіки оцінювання.

МСФЗ 9 визначає порядок класифікації та оцінки фінансових активів і зобов'язань, а також модель зменшення корисності на основі очікуваних кредитних збитків [2]. МСБО 32 установлює принципи розмежування фінансового зобов'язання та інструмента власного капіталу [3]. МСФЗ 7 зосереджує увагу на розкритті значущості фінансових інструментів і характеру пов'язаних із ними ризиків [4]. МСФЗ 13 задає логіку оцінювання справедливої вар-

тості та ієрархію вхідних даних [5]. В українському нормативному середовищі ці вимоги діють разом із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", офіційними перекладами стандартів і таксономією фінансової звітності [1; 7; 8].

На практичному рівні проблема полягає в тому, що якість обліку фінансових інструментів не можна оцінити лише за наявністю відповідної примітки у фінансовій звітності. Важливо встановити, чи пояснює підприємство економічну природу фінансових активів і зобов'язань, чи пов'язує класифікацію з бізнес-моделлю, чи розкриває припущення щодо очікуваних кредитних збитків, чи подає кількісні таблиці кредитного, валютного, процентного й ліквідного ризиків, чи розмежовує балансову та справедливую вартість боргових інструментів. Тому виникає потреба в методичному підході, який переводить нормативні вимоги стандартів у систему вимірюваних критеріїв і дає змогу порівнювати якість звітності різних підприємств.

Емпіричною базою дослідження обрано офіційну звітність МХП, ДТЕК та Нової пошти за 2024 рік. МХП репрезентує міжнародну агропромисловою групу з борговими інструментами, валютними ризиками та єврооблігаціями [9]. ДТЕК у межах відкрито доступної звітності DTEK Energy B.V. показує енергетичний бізнес із вагомістю банківських запозичень, єврооблігацій і реструктуризаційних домовленостей [10]. Нова пошта демонструє логістично-фінансову групу, де поряд із дебіторською заборгованістю значущими є гарантійні платежі, грошові перекази й видані позики [11].

Отже, дослідження спрямоване на розв'язання науково-практичного завдання оцінювання якості обліку та розкриття фінансових інструментів не через декларативне зіставлення звітів, а через побудову критеріїв, діагностику і порівняльну інтерпретацію результатів. Такий підхід дає змогу перейти від запитання про те, чи застосовує підприємство міжнародні стандарти, до запитання про те, наскільки доказово, послідовно й корисно для користувачів воно розкриває облікові судження щодо фінансових інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях фінансових інструментів домінують три взаємопов'язані напрями. Перший зосереджений на нормативній логіці МСФЗ 9, зокрема на переході від моделі понесених збитків до моделі очікуваних кредитних збитків. Другий пов'язаний із достовірністю справедливої вартості та обмеженнями оцінювання в умовах неповних або нерегулярних ринкових даних. Третій розглядає розкриття фінансових ризиків як канал зменшення інформаційної асиметрії між підприємством і зовнішніми користувачами звітності.

Офіційні матеріали Фонду міжнародних стандартів фінансової звітності показують, що МСФЗ 9 регулює класифікацію та оцінку фінансових активів і зобов'язань, МСФЗ 7 вимагає розкриття значущості інструментів і ризиків, а МСФЗ 13 задає ієрархію оцінки справедливої вартості [2; 4; 5]. У сукупності ці стандарти формують не лише техніку оцінювання, а й методологію пояснення облікових суджень.

Т. Шепель розглядає розвиток обліку в Україні в умовах імплементації МСФЗ і наголошує на проблемах переходу від формального засвоєння правил до реального методичного оновлення облікової системи [12]. Для теми цієї статті важливо, що запровадження міжнародних стандартів не усуває потреби у професійному судженні, а навпаки збільшує його роль. Відтак, якість звітності має оцінюватися не лише через відповідність формі, а й через зміст облікової політики та пояснення припущень.

Е. Кваал, Е. Льов, З. Новотні-Фаркас, А. Паррету, А. Рендерс і П. Самперс аналізують класифікацію та оцінювання за МСФЗ 9, звертаючи увагу на складність поєднання бізнес-моделі та характеристик грошових потоків у реальній практиці [13]. Їхні висновки підтверджують, що якість обліку фінансових інструментів залежить не лише від правильного вибору категорії оцінки, а й від доказовості такого вибору для користувача звітності.

Е. Карузо, К. Д'Халстер, Т. Кляцкова та Х. Ортіс досліджують застосування моделі очікуваних кредитних збитків у країнах із ринками, що розвиваються [14]. Автори показують, що найбільші труднощі виникають у частині даних про ймовірність дефолту, макроекономічних припущень і наглядової якості резервування. Українські підприємства мають подібні виклики, позаяк війна, інфляція, валютні коливання та зміна платіжної дисципліни контрагентів суттєво ускладнюють оцінку кредитного ризику.

Б. Ойєво досліджує сприйняття аудиторів щодо поширення оцінки справедливої вартості за МСФЗ 13 і підкреслює залежність такої оцінки від професійної компетентності, доступності ринкових даних та аудиторської перевірності припущень [15]. У контексті українських підприємств ця проблема особливо відчутна для фінансових інструментів, що не мають активного ринку, а також для боргових зобов'язань, чутливих до валютного, процентного й воєнного ризику.

А. Ф. Марадона, П. Чанд і С. Лодхія акцентують увагу на професійних навичках бухгалтерів, необхідних для застосування міжнародних стандартів фінансової звітності [16]. У їхньому підході МСФЗ-звітність постає як результат не лише знання правил, а й здатності інтерпретувати господарські операції, документувати судження, комунікувати ризики та забезпечувати порівняльність даних. Окреслена ідея покладена в основу авторської системи оцінювання якості розкриття.

Недостатньо вирішеною залишається проблема прикладного вимірювання якості обліку фінансових інструментів у звітності нефінансових підприємств України. Наявні дослідження здебільшого зосереджуються або на змісті стандартів, або на загальних проблемах імплементації МСФЗ. Водночас бракує методичних підходів, які дали б змогу порівняти реальні корпоративні звіти за єдиними критеріями та виявити, у яких саме елементах розкриття виникає найвищий ризик інформаційної недостатності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування методичного підходу до оцінювання якості обліку та розкриття фінансових інструментів українських підприємств і його емпірична апробація на основі офіційної звітності МХП, ДТЕК та Нової пошти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань. По-перше, систематизувати нормативні та аналітичні критерії оцінювання якості обліку фінансових інструментів. По-друге, сформулювати інтегральну модель оцінювання, придатну для аналізу відкритої корпоративної звітності. По-третє, провести порівняльний аналіз розкриття фінансових інструментів у звітності МХП, ДТЕК та Нової пошти. По-четверте, визначити сильні й недостатньо розвинені елементи облікового розкриття. По-п'яте, сформулювати напрями підвищення аналітичної корисності звітності українських підприємств для інвесторів, кредиторів, аудиторів та регуляторів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під якістю обліку та розкриття фінансових інструментів пропонується розуміти ступінь відповідності фінансової звітності підприємства не лише формальним вимогам міжнародних стандартів, а й інформаційним потребам користувачів щодо економічної природи, оцінки, ризиковості та перевірності фінансових активів і фінансових зобов'язань. У такому трактуванні якість охоплює п'ять взаємопов'язаних ознак: коректність класифікації, обґрунтованість оцінювання, повноту ризикових розкриттів, зв'язок із аудиторськими доказами та придатність інформації для цифрового подання.

Методичний підхід до оцінювання якості обліку та розкриття фінансових інструментів має спиратися на послідовність, у якій облікове судження переходить від договору до звітної інформації. Спершу аналізується економічна сутність інструмента, далі визначається його облікова класифікація, після цього обирається модель оцінки, оцінюється зменшення корисності або справедлива вартість, а завершальним етапом стає розкриття ризиків і представлення показників у звітності. Порушення цієї послідовності підвищує ризик того, що звітність буде формально повною, але аналітично непереконливою.

Логіка запропонованого підходу ґрунтується на послідовному переході від первинної економіко-правової характеристики фінансового інструмента до оцінювання якості його відображення у звітності. Початковим етапом є аналіз договору та економічної сутності операції, оскільки саме договірні умови визначають права на отримання грошових потоків, обов'язки щодо їх сплати, наявність елементів фінансового активу, фінансового зобов'язан-

ня або інструмента власного капіталу. Недостатня увага до цього етапу створює ризик помилкової класифікації, який надалі впливає на оцінку, визнання доходів і витрат, розкриття ризиків та інтерпретацію фінансового стану підприємства.

Наступним етапом є ідентифікація виду фінансового інструмента та його віднесення до відповідної облікової категорії. Для фінансових активів визначальне значення мають бізнес-модель управління активом і характеристики договірних грошових потоків. Для фінансових зобов'язань важливими є умови погашення, наявність відсоткового компонента, валютна структура, ковенанти, забезпечення та можливі модифікації умов договору. Для інструментів власного капіталу ключовим є розмежування зобов'язання перед контрагентом і залишкового інтересу в активах підприємства після вираховування всіх його зобов'язань.

Після ідентифікації та класифікації формується оцінювальний блок. Він охоплює вибір відповідної бази оцінки, зокрема амортизованої собівартості або справедливої вартості, застосування ефективної ставки відсотка, визначення очікуваних кредитних збитків, а також відображення модифікацій фінансових інструментів. На цьому етапі якість обліку залежить не лише від формального застосування стандарту, а й від обґрунтованості припущень, доступності ринкових даних, коректності розрахункових моделей і здатності підприємства пояснити вплив професійних суджень на фінансовий результат та балансову вартість інструментів.

Завершальний етап пов'язаний із поданням інформації у фінансовій звітності, розкриттям фінансових ризиків, аудиторською простежуваністю і цифровою узгодженістю показників. Якісне розкриття не може бути сформоване лише на фінальному етапі підготовки приміток, якщо методологічна неповнота вже виникла під час ідентифікації, класифікації або оцінювання фінансового інструмента. Відтак якість розкриття фінансових інструментів доцільно розглядати як результат усієї облікової послідовності: від договору та економічної сутності до звітного подання, пояснення ризиків і можливості перевірки відповідних показників зовнішніми користувачами.

Для перетворення наведеної логіки на придатний для порівняння аналітичний інструмент запропоновано систему критеріїв, які фіксують не лише факт наявності примітки у фінансовій звітності, а й глибину облікового пояснення. Кожний критерій оцінюється за чотирибаль-

ною шкалою від 0 до 3 балів. Нуль означає відсутність істотного розкриття, один бал відповідає мінімальному формальному розкриттю, два бали свідчать про наявність змістовної інформації з окремими обмеженнями, три бали означають повне розкриття з поєднанням облікової політики, кількісних таблиць, пояснення припущень і можливості простежити зв'язок між первинними умовами інструмента та його відображенням у фінансовій звітності.

Критерії оцінювання згруповано відповідно до ключових блоків міжнародних стандартів. Перший блок характеризує класифікацію фінансових інструментів, другий — модель оцінювання та справедливую вартість, третій — очікувані кредитні збитки, четвертий — розкриття фінансових ризиків, п'ятий — боргові інструменти й модифікації зобов'язань, шостий — аудиторську та цифрову простежуваність (табл. 1). Така структура відображає реальний шлях користувача звітності, який спершу має зрозуміти, який саме інструмент визнано, потім — як його оцінено, після чого — які ризики й обмеження пов'язані з цим показником.

Інтегральний показник якості обліку та розкриття фінансових інструментів доцільно визначати як зважену суму оцінок за кожним критерієм. У базовому варіанті ваги можуть бути однаковими, якщо дослідник порівнює підприємства різних галузей і не має підстав надавати перевагу окремому блоку. Для галузевого ана-

лізу ваги можуть змінюватися. Наприклад, для фінансово насичених груп більшу вагу може мати блок очікуваних кредитних збитків, а для емітентів боргових цінних паперів — блок боргових інструментів і модифікацій.

Формалізовано інтегральний показник можна подати так (1):

$$IQFI = \sum_{i=1}^6 w_i \times S_i \quad (1),$$

де $IQFI$ — інтегральний показник якості обліку та розкриття фінансових інструментів; S_i — бал за i -м критерієм оцінювання; w_i — ваговий коефіцієнт i -го критерію; i — порядковий номер критерію від 1 до 6; $\sum w_i = 1$.

Для нашої статті використано рівні ваги за всіма критеріями, тобто $w_i = 1/6$. Такий підхід дає змогу уникнути довільного завищення ролі одного елементу розкриття й забезпечити порівнянність підприємств із різними бізнес-моделями. Показник $IQFI$ набуває значення від 0 до 3. Значення нижче 1 свідчить про переважно формальний характер розкриття, від 1 до 2 — про часткову якість із суттєвими аналітичними прогалинами, від 2 до 2,5 — про достатній рівень розкриття, понад 2,5 — про високий рівень методичної узгодженості звітної інформації.

Апробація підходу здійснена на підставі відкритої офіційної звітності за 2024 рік декількох українських підприємств. МХП подає розгорнуті примітки щодо фінансових інструментів, очікуваних кредитних збитків, справед-

Таблиця 1. Критерії оцінювання якості обліку та розкриття фінансових інструментів

Критерій	Зміст оцінювання	Шкала	Джерела доказів
C1. Класифікація	Розмежування фінансових активів, зобов'язань, інструментів капіталу; пояснення бізнес-моделі та грошових потоків.	0–3	Облікова політика, примітки, структура балансу
C2. Оцінювання	Розкриття амортизованої собівартості, ефективної ставки, справедливої вартості та рівнів ісрархії.	0–3	Примітки щодо оцінки, таблиці справедливої вартості
C3. Кредитні збитки	Методика очікуваних кредитних збитків, вікова структура боргу, резерви, макроекономічні припущення.	0–3	Примітки щодо дебіторської заборгованості та резервів
C4. Фінансові ризики	Кредитний, валютний, процентний і ліквідний ризики; концентрація ризику; політика управління.	0–3	Ризикові примітки, матриці строків погашення
C5. Боргові інструменти	Банківські кредити, облигації, ковенанти, реструктуризації, модифікації, ефективна ставка.	0–3	Примітки щодо borrowings, bonds, finance costs
C6. Простежуваність	Зв'язок між обліковою політикою, кількісними таблицями, аудитом, XBRL або електронним розкриттям.	0–3	Аудиторський звіт, електронне розкриття, таксономія

Джерело: авторська розробка на основі [2–5; 8].

ливої вартості банківських запозичень і старших нот [9]. У звітності ДТЕК особливе значення мають банківські запозичення, єврооблігації, процентні ставки та домовленості з власниками облігацій [10]. У консолідованій звітності Нової пошти розкрито фінансові активи, очікувані кредитні збитки, вікову структуру дебіторської заборгованості, гарантійні платежі та політику управління фінансовими ризиками [11].

Порівняльні результати наведено в табл. 2. Оцінки мають діагностичний характер і відображають якість публічного розкриття, а не підтверджують або спростовують правильність бухгалтерського обліку підприємств. Така межа інтерпретації є важливою, оскільки зовнішній дослідник працює з оприлюдненою звітністю, а не з первинними договорами, внутрішніми моделями чи аудиторськими робочими документами.

Отримані оцінки показують, що найвищий інтегральний результат має МХП. Причина полягає не в самій кількості фінансових інструментів, а в узгодженості між політикою, кількісними таблицями та поясненням припущень. У звіті наведено інформацію про використання матриці забезпечення для торгової дебіторської заборгованості та договірних активів, коригування очікуваних кредитних збитків на прогностичні чинники, а також урахування кредитного дефолтного свопу для внутрішньої дебіторської заборгованості в Україні

[9]. Водночас розкриття справедливої вартості старших нот і банківських запозичень пов'язане з рівнями ієрархії, що підвищує перевірюваність оцінки для користувача.

Нова пошта демонструє інший тип якості розкриття. Для неї центральним елементом є не складні боргові ринкові інструменти, а поєднання торговельної дебіторської заборгованості, гарантійних платежів, виданих позик і фінансових ризиків, пов'язаних із широкою клієнтською та операційною мережею. У консолідованій звітності зазначено, що фінансові активи обліковуються відповідно до МСФЗ 9, група використовує спрощений підхід для очікуваних кредитних збитків за торговою та іншою дебіторською заборгованістю, а також подає вікову структуру прострочення й очікувані відсотки втрат [11]. Така деталізація є сильною стороною звіту, позаяк користувач бачить не лише суму резерву, а й логіку його формування.

ДТЕК має особливий профіль розкриття, тому його не можна механічно порівнювати з МХП або Новою поштою. Енергетичний бізнес у воєнних умовах працює за наявності значних обмежень доступу до інформації, пошкодження активів, особливого режиму енергетичної безпеки та складної боргової структури. Водночас відкритий річний звіт DTEK Energy B.V. містить важливу інформацію про структуру запозичень, номінальні й ефективні процентні ставки, єврооблігації, домовленості з власни-

Таблиця 2. Порівняльна оцінка якості обліку та розкриття фінансових інструментів у звітності МХП, ДТЕК і Нової пошти за 2024 рік

Підприємство	Сильні позиції розкриття	Недостатньо розвинені елементи	IQFI
МХП	Деталізовані розкриття щодо очікуваних кредитних збитків, справедливої вартості банківських запозичень і старших нот, ієрархії справедливої вартості та боргових інструментів.	Висока складність звіту ускладнює швидке виділення саме фінансових інструментів із ширшого масиву інтегрованої інформації.	2,83
ДТЕК	Висока релевантність розкриття боргових інструментів, банківських кредитів, єврооблігацій, процентних ставок, реструктуризаційних домовленостей і воєнних ризиків.	Порівнянність обмежена відкритістю окремих сегментів і режимом інформаційних обмежень енергетичного сектору в умовах воєнного стану.	2,39
Нова пошта	Змістовні розкриття щодо дебіторської заборгованості, очікуваних кредитних збитків, кредитного ризику, гарантійних платежів і фінансових активів.	Потребує глибшого аналітичного зв'язку між якістю фінансових інструментів, вартістю залученого капіталу та цифровою простежуваністю.	2,56

Джерело: розраховано автором за даними офіційної звітності [9–11].

ками облігацій і банківські кредитні лінії [10]. Саме ці елементи формують основну аналітичну цінність звіту для оцінювання фінансових інструментів.

Порівняння трьох підприємств дає змогу зробити ширший висновок. Якість розкриття фінансових інструментів залежить від того, наскільки підприємство поєднує три рівні інформації. Перший рівень — нормативний, де подається облікова політика. Другий рівень — кількісний, де наведено таблиці балансових вартостей, резервів, строків погашення й ризикових експозицій. Третій рівень — пояснювальний, де користувач отримує відповідь, чому саме такі припущення, ставки, сценарії або методи оцінки були застосовані. Найбільш корисною є звітність, у якій ці рівні не існують окремо, а утворюють доказовий ланцюг.

У прикладному аспекті запропонований підхід можна використовувати як внутрішню контрольну матрицю під час підготовки фінансової звітності. Для бухгалтерської служби він дає змогу перевірити, чи не обмежується примітка до фінансових інструментів загальним описом стандарту. Для фінансового директора він допомагає виявити, які розкриття впливають на сприйняття боргового ризику та вартості капіталу. Для аудитора така матриця може бути орієнтиром для планування процедур щодо класифікації, оцінки та розкриття ризиків. Для регулятора або аналітика вона є засобом порівняння звітів підприємств без доступу до внутрішніх облікових документів.

Особливу увагу слід приділяти зв'язку між розкриттям фінансових інструментів і цифровим поданням звітності. Таксономія фінансової звітності на основі міжнародних стандартів фінансової звітності, а також розвиток електронного формату розкриття створюють новий рівень відповідальності для підприємств [6; 8]. Якщо текстова примітка не узгоджується з тегованими показниками, користувач отримує фрагментовану картину. Відтак цифрова простежуваність має стати не технічним додатком до обліку, а частиною методики забезпечення якості звітної інформації.

Запропонований індекс не замінює професійного аудиту, але допомагає структурувати зовнішню оцінку звітності. Його перевага полягає в прозорості критеріїв, можливості повторного застосування та адаптації до галузевих особливостей, а обмеження — в залежності від публічно доступної інформації. Оцінка може бути уточнена, якщо дослідник матиме доступ до договорів, внутрішніх моделей очікуваних кредитних збитків, аудиторських ко-

ригувань або повного XBRL-пакета. Проте навіть на основі відкритих звітів індекс дає змогу виявити відмінності між формальним і змістовним розкриттям.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження підтвердило, що якість обліку та розкриття фінансових інструментів українських підприємств доцільно оцінювати як багатовимірну характеристику, яка охоплює класифікацію інструментів, модель оцінювання, очікувані кредитні збитки, розкриття фінансових ризиків, боргові модифікації та цифрову простежуваність. Наявність примітки до фінансової звітності сама по собі не свідчить про високу якість облікової інформації. Вирішальним є те, чи пов'язано опис облікової політики з кількісними доказами, оцінювальними припущеннями, ризиковими таблицями та логікою формування показників, придатною для аудиторської перевірки.

Запропонований методичний підхід дає змогу перевести вимоги МСФЗ 9, МСБО 32, МСФЗ 7 і МСФЗ 13 у систему критеріїв, придатних для порівняльного аналізу офіційної корпоративної звітності. Інтегральний показник IQFI не претендує на заміну аудиторського судження, але забезпечує аналітичний інструмент для оцінювання повноти й послідовності розкриття. Його застосування до звітності МХП, ДТЕК і Нової пошти показало, що кожне підприємство має власний профіль якості: МХП вирізняється розгорнутими розкриттями щодо справедливої вартості, кредитних збитків і боргових інструментів; ДТЕК — значущістю інформації про запозичення, єврооблігації та боргові домовленості; Нова пошта — деталізацією дебіторської заборгованості, очікуваних кредитних збитків і фінансових ризиків.

Практична цінність отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованої системи критеріїв під час формування облікової політики, підготовки приміток до фінансової звітності, побудови контрольних процедур, планування аудиту та порівняльного аналізу корпоративної звітності. Для підприємств, що залучають боргове фінансування, якісне розкриття фінансових інструментів може зменшувати інформаційну невизначеність і підвищувати довіру кредиторів. Для користувачів звітності воно формує підстави для глибшого аналізу ліквідності, кредитного ризику, валютної експозиції та вартості капіталу.

Обмеження дослідження пов'язані з використанням відкритої звітності та діагностичним характером бального оцінювання. Оскільки відкритого доступу до первинних договорів, внутрішніх моделей резервування, аудиторських робочих документів і повної управлінської інформації немає, тому результати відображають якість публічного розкриття, а не остаточний висновок про правильність обліку. Перспективними напрямками подальших розвідок є розширення вибірки підприємств, побудова галузевих шкал оцінювання, перевірка зв'язку між якістю розкриття фінансових інструментів і вартістю залученого капіталу, а також аналіз узгодженості текстових приміток із XBRL-тегами у фінансовій звітності українських компаній.

Література:

1. Верховна Рада України. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 10.05.2026).

2. IFRS Foundation. IFRS 9 Financial Instruments. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (accessed: 10.05.2026).

3. IFRS Foundation. IAS 32 Financial Instruments: Presentation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/> (accessed: 10.05.2026).

4. IFRS Foundation. IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/> (accessed: 10.05.2026).

5. IFRS Foundation. IFRS 13 Fair Value Measurement. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-13-fair-value-measurement/> (accessed: 10.05.2026).

6. IFRS Foundation. IFRS Accounting Taxonomy 2025. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/ifrs-accounting-taxonomy-2025/> (accessed: 10.05.2026).

7. Міністерство фінансів України. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2025 (дата звернення: 10.05.2026).

8. Міністерство фінансів України. Таксономія фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності. URL: <https://mof.gov.ua/uk/taksonomija> (дата звернення: 10.05.2026).

9. MHP SE. Integrated Annual Report and Accounts 2024. URL: <https://assets.lsegissuerservices.com/original-2d232abc-3669-41c8-9512-8dfc24688e5b.pdf> (accessed: 10.05.2026).

10. DTEK Energy B.V. Annual report 31 December 2024. URL: https://www.rns-pdf.londonstockexchange.com/rns/2973G_1-2025-4-25.pdf (accessed: 10.05.2026).

11. ТОВ "Нова пошта". Консолідована фінансова звітність за 2024 рік. URL: <https://site-assets.novapost.com/9e7f7863-8112-495f-b03d-d2f168e6032f.pdf> (дата звернення: 10.05.2026).

12. Shepel T. Development of Accounting in Ukraine Based on the Implementation of IFRS: Problems and Prospects. *Oblik i finansi*. 2021. Vol. 1, no. 91. P. 36—43. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1\(91\)-36-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1(91)-36-43).

13. Kvaal E., Low E., Novotny-Farkas Z., Panaretou A., Renders A., Sampers P. Classification and Measurement under IFRS 9: A Commentary and Suggestions for Future Research. *Accounting in Europe*. 2024. Vol. 21, no. 2. P. 154—175. DOI: <https://doi.org/10.1080/17449480.2023.2253808>.

14. Caruso E., D'Hulster K., Kliatskova T., Ortiz J. Accounting Provisioning Under the Expected Credit Loss Framework: IFRS 9 in Emerging Markets and Developing Economies. Washington, DC: World Bank, 2021. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/455393fb-803f-5461-93a3-5ed4551ad003> (accessed: 10.05.2026).

15. Oyewo B. Diffusion of Fair Value Measurement (IFRS 13): Perception of Auditors. *Contaduria y Administracion*. 2021. Vol. 66, no. 2. DOI: <https://doi.org/10.22201/fca.24488410e-2021.2659>.

16. Maradona A. F., Chand P., Lodhia S. Professional skills required by accountants for applying international financial reporting standards: implications from Indonesia. *Meditari Accountancy Research*. 2024. Vol. 32, no. 2. P. 269—293. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-02-2022-1591>.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (Accessed 10 May 2026).

2. IFRS Foundation (2026), "IFRS 9 Financial Instruments", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (Accessed 10 May 2026).

3. IFRS Foundation (2026), "IAS 32 Financial Instruments: Presentation", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/>

www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/ (Accessed 10 May 2026).

4. IFRS Foundation (2026), "IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/> (Accessed 10 May 2026).

5. IFRS Foundation (2026), "IFRS 13 Fair Value Measurement", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-13-fair-value-measurement/> (Accessed 10 May 2026).

6. IFRS Foundation (2025), "IFRS Accounting Taxonomy 2025", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/ifrs-accounting-taxonomy-2025/> (Accessed 10 May 2026).

7. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "Translation of International Financial Reporting Standards 2025", available at: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2025 (Accessed 10 May 2026).

8. Ministry of Finance of Ukraine (2026), "Taxonomy of financial reporting under International Financial Reporting Standards", available at: <https://mof.gov.ua/uk/taksonomija> (Accessed 10 May 2026).

9. MHP SE (2025), "Integrated Annual Report and Accounts 2024", available at: <https://assets.lsegissuerservices.com/original-2d232abc-3669-41c8-9512-8dfc24688e5b.pdf> (Accessed 10 May 2026).

10. DTEK Energy B.V. (2025), "Annual report 31 December 2024", available at: https://www.rns-pdf.londonstockexchange.com/rns/2973G_1-2025-4-25.pdf (Accessed 10 May 2026).

11. Nova Poshta LLC (2025), "Consolidated financial statements for 2024", available at: <https://site-assets.novapost.com/9e7f7863-8112-495f-b03d-d2f168e6032f.pdf> (Accessed 10 May 2026).

12. Shepel, T. (2021), "Development of Accounting in Ukraine Based on the Implementation of IFRS: Problems and Prospects", *Oblik i finansi*, vol. 1, no. 91, pp. 36—43. doi: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1\(91\)-36-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1(91)-36-43).

13. Kvaal, E., Low, E., Novotny-Farkas, Z., Panaretou, A., Renders, A. and Sampers, P. (2024), "Classification and Measurement under IFRS 9: A Commentary and Suggestions for Future Research", *Accounting in Europe*, vol. 21, no. 2, pp. 154—175. doi: <https://doi.org/10.1080/17449480.2023.2253808>.

14. Caruso, E., D'Hulster, K., Kliatskova, T. and Ortiz, J. (2021), Accounting Provisioning Under the Expected Credit Loss Framework: IFRS 9 in

Emerging Markets and Developing Economies, World Bank, Washington, DC, available at: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/455393fb-803f-5461-93a3-5ed4551ad003> (Accessed 10 May 2026).

15. Oyewo, B. (2021), "Diffusion of Fair Value Measurement (IFRS 13): Perception of Auditors", *Contaduria y Administracion*, vol. 66, no. 2. doi: <https://doi.org/10.22201/fca.24488410e.-2021.2659>.

16. Maradona, A.F., Chand, P. and Lodhia, S. (2024), "Professional skills required by accountants for applying international financial reporting standards: implications from Indonesia", *Meditari Accountancy Research*, vol. 32, no. 2, pp. 269—293. doi: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-02-2022-1591>.

Отримано редакцією журналу / Received: 10.05.26

Прорецензовано / Revised: 15.05.26

Дата публікації / Published: 21.05.26

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292